

Støðulýsing
av
føroyska búskapinum

Viðmerkingar frá Føroya Arbeiðsgevarafelag til landsins fíggarpolitikk

Juli 2018

INNIHALDSYVIRLIT

Samandráttur	3
Hagtalsgrundarlag	5
Gongdin í føroyska búskapinum	6
Alivinnan	6
Uppisjóarvinnan	7
Lønargjaldingar	8
Fólkatalið	10
Arbeidsfjöld og arbeidsvirkin	10
Løntakarar	12
Arbeidsloysið	12
Byggivinnan	13
Onnur uttanhýsis viðurskifti	14
Land og kommunur	16
Forskatting av pensjónunum fíggjar eldrarøktina	17
Tilfeingis- og loyvisgjöld	17
Flytingin av eldraðkinum til kommunurnar	18
Úrslitið hjá landinum í ár	18
Úrslitið hjá kommununum í ár	18
Løgur	19
Almennar íløgur samanlagt	20
Havnaverkætlanir	20
Vegir og onnur verkløg	20
Tunnilsverkætlanir	21
Byggiverkætlanir	21

Samandráttur

Føroya Arbeiðsgevarafelag fegnast sjálvandi um, at tað er vøkstur og framgongd í føroyska samfelagnum, men tað er vandi í hvørjari vælfærd, og Føroya Arbeiðsgevarafelag fer tí staðiliga at heita á landsins politikarar, um at síggja veruleikan í eyguni og taka atlit at nógvu ferðini á føroyska búskapinum, nú fíggjarlógaruppskotið fyri 2019 verður fyrireikað og lagt tilrættis.

Stóra framgongdin í ali- og uppisjóarvinnunum eiga sín leiklut í, at føroyski búskapurin kom seg so skjótt aftur, eftir búskaparligu afturgongdina, sum rakti botnin í 2009. Skjótt vaksandi útflutningsinntøkurnar frá hesum vinnum skaptu gróðrarbotnin fyri vøkstri í føroyska búskapinum, sum hevur verið í einum hákonjunkturi seinastu seks árinum.

Nú er føroyski búskapurin komin upp í eina ferð, sum vit ikki hava sæð síðan í seinnu helvt av 1980-árunum.

Fyrri hálvár í ár var vøksturinn í lønargjaldingunum í byggi- og handverksframleiðsluvinnunum 16%. So ógvísligur vøkstur er ikki sæddur í hesum vinnum síðan 1986, tá lønarvøksturinn í byggi- og handverksframleiðsluvinnunum var 18%.

Í byggivinnuni hava ongantíð fyrr verið so nógvir løntakarar sum 1. apríl í ár, tá ið tað vóru 2.239 løntakarar í byggivinnuni. Hetta svarar til 8,4% av samlaða løntakarartalinum í Føroyum, ið er á leið tað sama sum í 1988 og 1989, tá løntakaratalið í byggivinnuni var ávikavist 8,5% og 8,6% av øllum løntakarunum í Føroyum.

Soleiðis er støðan í einari tíð við stórari tilflyting, lítlari fráflyting og metstórum fólkatali.

Hóast búskaparliga ferðin hevur verið skjótt vaksandi hesi seinastu árinum, so sæst einki tekin um nakran tálmandi fíggjarpolitik yvirhøvur. Beint tvørturímóti. Ístaðin fyri at minka ferðina á búskaparliga virkseminum og leggja pengar av til verri tíðir, so hevur tað almenna sett enn meira ferð á virkseimið undir búskaparliga hákonjunkturinum undanfarnu árinum.

Inntøkurnar hava floymt inn í kassarnar hjá landi og kommunum. Serliga forskattingin av pensjónum og nógvu avgjöldini á ali- og uppisjóarvinnunum hava gjørt stóran mun í inntøkunum hjá landi og kommunum seinastu árinum. Í fjør stóðu skattur og avgjöld frá alivinnuni einsamøll fyri næstan øllum avlopinum hjá landskassanum.

Uttan forskattingina av pensjónunum og inntøkurnar frá avgjöldum á ali- og uppisjóarvinnunum, so høvdu land og kommunur havt beinleiðis hall í sínum roknskapum hesi seinastu árinum, og tað er beinleiðis ábyrgdarleyst, tí inntøkurnar frá ali- og uppisjóarvinnunum kunnu sveiggja nóg og vera rættiliga svikaligar.

At eldraðkið og útreiðslurnar av eldrarøktini var flutt kommununum, sæst ikki aftur í minni rakstrarútreiðslum hjá landinum. Samlaði raksturin hjá landinum verður hægri í ár enn í 2014, hóast rakstrarútreiðslurnar til eldrarøktina vóru fluttar kommununum 1. januar 2015. Um eldraðkið ikki varð flutt kommununum, so høvdu rakstrarútreiðslurnar hjá landinum verið meira enn hálva milliard krónur hægri í ár, samanborið við 2014.

Føroya arbeiðsgevarafelag hevur gjørt eina samanteljing av øllum íløguvirkseminum, sum landið og kommunurnar beinleiðis ella óbeinleiðis standa aftanfyri. Samanteljingin vísir, at almenna íløguvirksemið kemur at svara til næstan 2 mia. kr. í ár.

Samanteljingin fevnir um løgurnar í løgtingsfíggarlógini, samlaðu íløguaetlanirnar hjá kommununum, tunnilsfeløgini, kommunalum felagsskapum, Bústøðum og líknandi, tó eru onnur almenn partafeløg, enn tunnilsfeløgini, har tað almenna eigur partapeningin, ikki tald við í samanteljingini yvir almenna íløguvirksemið.

Føroya Arbeiðsgevarafelag metir, at samanlagt fara tær stóru privatu og almennu íløgurnar at liggja um góðar 2,6 mia. kr. í ár. Tað almenna eigur sostatt nógv tann størsta partin av hesum íløgum. Heldur enn at halda aftur og minka ferðina, so er tað almenna við nógvvari ferð í holt við at troka privata íløguvirksemið av veginum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag leggur seg ikki út í, hvussu útbyggingarnar av føroyska samfelagnum skulu raðfestast, hvat skal gerast og nær tað skal gerast, tað er ein politiskur spurningur, men tað ørkymlar Føroya Arbeiðsgevarafelag, at tað ikki hómast nakað tekin um tálmandi fíggarpolitikk yvirhøvur, sum kundi fingið hákonjunkturin at vart longri.

Tað er serliga ørkymlandi, at komandi fíggarlógaruppskot er fyri eitt valár, tá tað vanliga ikki verður hildið aftur í útreiðslunum, heldur tvørturímóti.

Hagtalsgrundarlag

Støðan í dag viðvíkjandi hagtølum og stýringsamboðum minnir tíverri um støðuna í seinnu helvt 1980-árunum, tá ið føroyski gjaldsjavnin og føroyska uttanlandsskuldin í nøkur ár hevði verið grundað á metingar og framrokningar, sum seinni vístu seg at vera farnar fullkomiliga av sporinum.

Í góð 20 ár, fram til 1985, varð føroyska uttanlandsskuldin og føroyski gjaldsjavnin gjørdur upp við regluligum teljingum og eftir óbroyttum prinsippum, men í 1985 gavst Hagstovan við hesi uppgerð. Hagstovan fór tá at gera metingar og framskriva seinastu uppgerðina frá 1984. Hesar framskrivingar vórðu gjørdar í nøkur, fram til 1988, tá ið uttanlandsskuldin aftur varð gjørd upp eftir somu prinsippum, sum uppgerðin varð gjørd eftir fyri 1985.

Úrslitið av uppgerðini var, at framskrivaða netto uttanlandsskuldin í 1988 varð uppskrivað við 70%, og hallið á gjaldsjavnanum vísti seg at vera 140% størri enn framskrivingarnar vístu¹. Tað kom rættiliga óvart á tey flestu, at framskrivingarnar, eftir bert trimum árum, vóru farnar so langt við síðuna av. Tað skal tó viðmerkjast, at fleiri onnur tekin vóru um, at alt ov nógv ferð var á føroyska búskapinum, men allar ávaringar vórðu kveistraðar til viks.

Støðan í dag minnir tíverri um støðuna í 1988. Fleiri tekin eru um, at tað er nógv ferð og stórt trýst á føroyska búskapinum. Vit hava ongan tjóðarroknaskap í føstum prísnum, og nýggjasti tjóðarroknaskapurin fyri Føroyar er frá 2013. Føroyska bruttotjóðarúrtøkan og onnur tjóðarroknaskapartøl eru sostatt grundaði á metingar omaná metingar av tjóðarroknaskapinum frá 2013.

Tað er ófatiligt, at politiski myndugleikin ikki tekur henda veruleika í størri álvara, tá ið hugsað verður um, hvussu dyggiliga vit áður hava brent okkum av at gita og meta um týðningarmikil tjóðarroknaskapartøl.

Framrokningarnar av føroysku bruttotjóðarúrtøkuni eru tí rættiliga ivasamar og ikki nóg álítandi at geva ein rættvísandi mynd av føroyska búskapinum.

Føroya Arbeidsgevarafelag hevur tí valt at geva sína fatan av búskaparligu gongdini við teimum hagtølum, sum Føroya Arbeidsgevarafelag metir eru frægast og mest dagførd at lýsa virkseimið í føroyska búskapinum.

¹ Víst verður til Hagtíðindi, nr. 2 frá juli 1989, frá Hagstovu Føroya, har hesi viðurskipti verða lýst nærri.

Gongdin í føroyska búskapinum

Í 2009 náddi føroyski búskapurin botnin í einum lágkonjunkturi, sum bráðliga rakti búskapin, tíðliga í 2008. Í fyrstuni var afturgongdin avmarkað til fiskivinnuna, men á heysti 2008 hevði búskaparliga afturgongdin spjatt seg til allan tann føroyska búskapin, tí tá rakti altjóða fígjarkreppan føroysku peningastovnarnar, sum fingur stórar gjaldføristrupulleikar.

Búskaparliga afturgongdin vardi tó stutt, tí prísirnir á alifiski vóru longu hækkaðir nógv í 2009, tá rættilig ferð eisini kom á uppisjóarvinnuna.

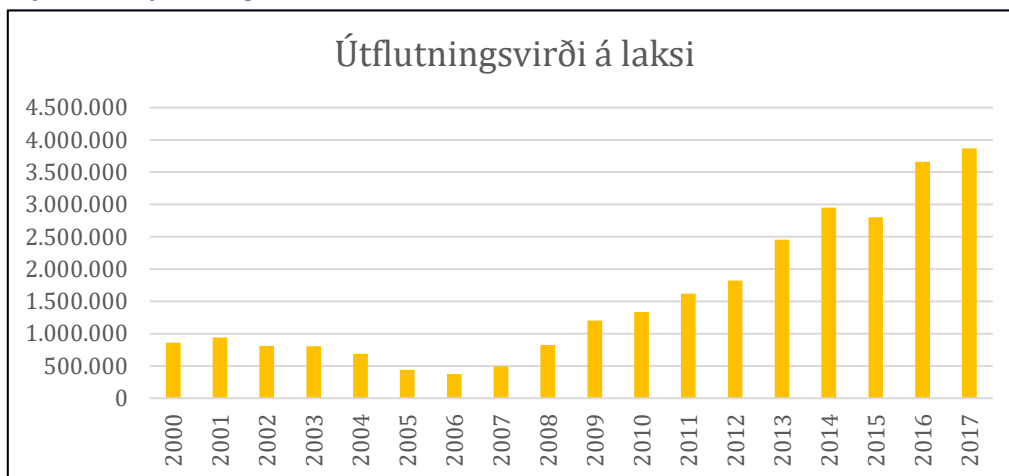
Umframt skjótt vaksandi og stórar útflutningsinntøkur frá ali- og uppisjóarvinnuni, so hevur føroyski búskapurin eisini havt undanvind við lækkandi oljuprísnum og lækkandi rentustøði, tíðina eftir 2010. Hesar fortreytir hava skapt grundarlagið undir búskaparliga hákonjunkturinum í føroyska samfelagnum síðan 2011.

Niðanfyri verða ymisk viðurskifti, ið hava týðning fyri búskaparligu gongdina í Føroyum, lýst nærri.

Alivinnan

Føroyska alivinnan hevði nøkur trupul ár, fyrstu árin eftir hetta túsundaráskiftið, og í 2006 rakti alivinnan botnin og fór at koma seg aftur, sí mynd 1. Útflutningsvirði hjá føroysku alivinnuni er 10 faldað frá 2006 til 2017, og í fjør stóð alivinnan fyri 45% av samlaða føroyska útflutningsvirðinum.

Mynd 1. Útflutningsvirði á laksi, 2000-2017

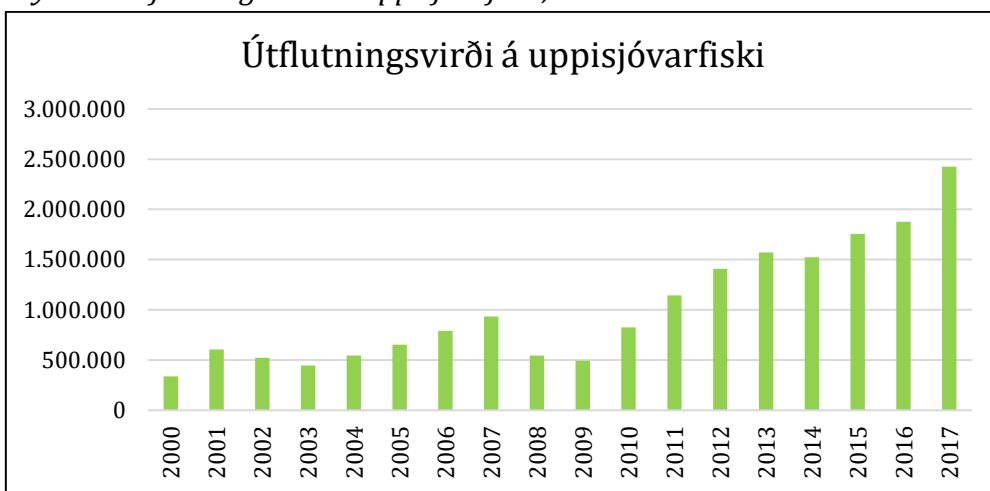
Kelda: Hagstova Føroya.

Uppisjóarvinnan

Fyri 10-15 árum síðan stóð botnfiskurin fyri 60-70% av føroyska útflutningsvirðinum, men tá fór at ganga skjótt afturá við botnfiskaveiðini undir Føroyum, og í 2008 var støðan ógvuliga vánalig við vánaligum fiskiskapi, lágum fiskaprísum og skjótt vaksandi oljuprísum, og í dag svarar útflutningsvirði á botnfiski til umleið ein fjórðing av føroyska útflutningsvirðinum.

Samstundis sum útflutningsvirði á botnfiski er fallið, so er útflutningsvirði á uppisjóarfiski 5 faldað síðan 2010, sí mynd 2, og útflutningsvirði á uppisjóarfiski svarar nú til 28% av samlaða føroyska útflutningsvirðinum.

Mynd 2. Útflutningsvirði á uppisjóarfiski, 2000-2017

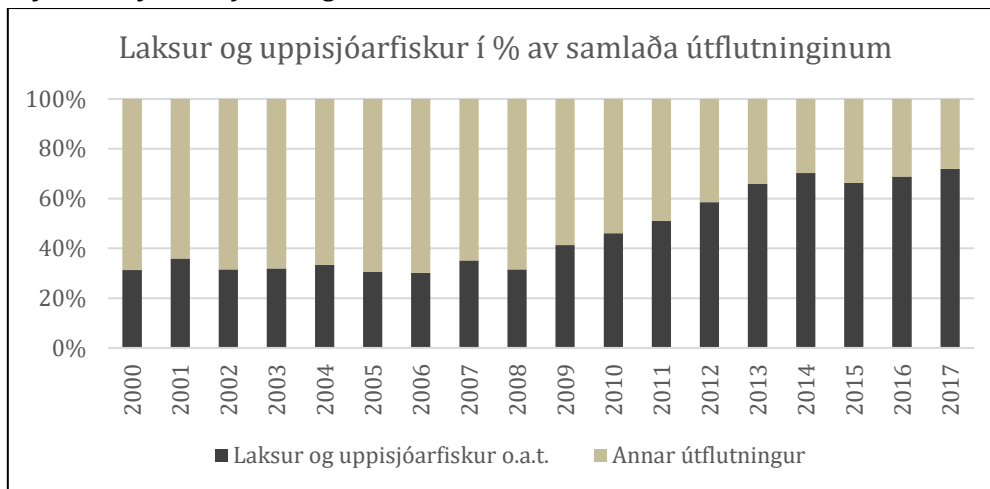

Kelda: Hagstova Føroya.

Viðmerking: Uppisjóarfiskur er svartkjaftur, sild, makrelur, fiskamjøl og fóður.

Laksur og uppisjóarfiskur standa sostatt fyri umleið 75% av føroyska útflutningsvirðinum í lýtuni, sí mynd 3. Í 2017 var samlaða útflutningsvirði 8,7 mia. kr. Av hesum var virði á laksaútflutninginum 3,9 mia. kr. og á uppisjóarfiski var útflutningsvirði 2,4 mia. kr.

Mynd 3. Býti á útflutningsvirðinum, 2000-2017

Kelda: Hagstova Føroya.

Viðvíkjandi útlitunum fyri uppisjóarvinnuna, sigur Felagið Nótaskip, at samanumtikið verður árið 2018 heldur lakari hjá nótaskipunum samanborið við 2017. Reiðaríni hava móguleika fyri at keypa kvotu á uppboðssølu, men allar uppboðssølu higartil hava víst, at prísurin á uppboðssøluni eru so høgur, at tað ber ikki til hjá reiðaríunum at vinna pening av uppboðssølukvotum.

Tað er torført at meta um fíggarligu útlitini hjá nótaflotanum. Tað veldst um, hvussu nýggja fiskivinnunýskipanin fer at vísa seg í verki, tá hon í fullan mun er sett í verk, og serliga avgerandi er, hvør skipanin við veiðigjaldið verður í framtíðini².

Viðvíkjandi útlitunum fyri alivinnuna, sigur Havbúnaðarfelagið, at hóast prísurin í lýtuni er góður, er tað umráðandi at minnst til, at laksaprísurin søguliga sæð hevur sveiggjað nógv, og tí kunnu aftur koma tíðarskeið, tá tað kann gerast torført at vinna pening á marknaðinum³.

Lønargjaldingar

Vøksturin og stóru útflutningsinntøkurnar frá ali- og uppisjóarvinnuni skaptu gróðrarlíkindi fyri vøkstri í virkseminum í føroyska samfelagsbúskapinum.

Búskaparlíga gongdin verður vanliga lýst við at vísa gongdina í bruttotjóðarúrtøkuni, BTÚ, men av tí at føroyska bruttotjóðarúrtøkan ikki er gjørd upp í føstum prísnum og leypanði uppgerðin heldur ikki er dagförd síðan 2013, er gongdin í føroysku bruttotjóðarúrtøkuni ikki serliga nýtiligt mát til at vísa gongdina í búskapinum.

Tað finnast harafturímóti góðar og dagfórdar skrásetingar av lønargjaldingum í Føroyum. Lønargjaldingarnar svara til yvir helmingin av BTÚ, og gongdin í lønargjaldingunum umvegis

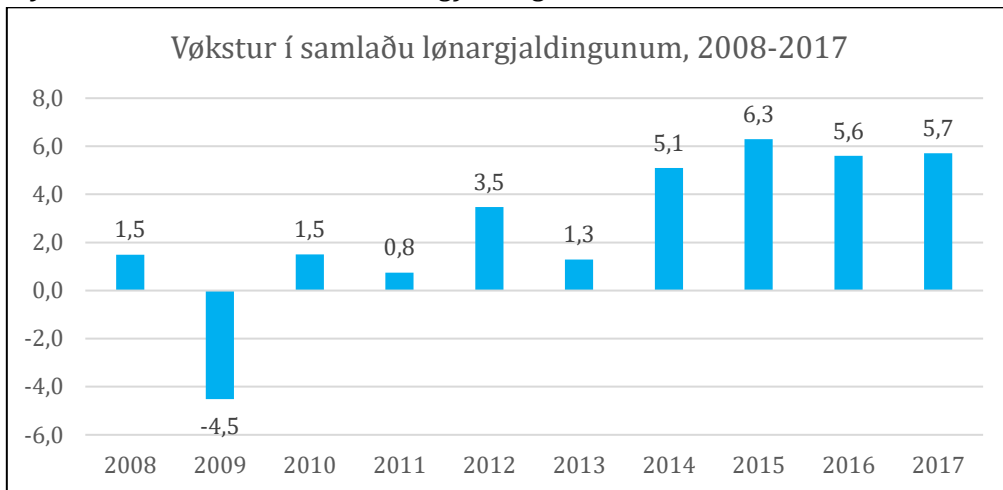
² Sí ársfrágreiðingina fyri 2017 hjá Felagnum Nótaskip.

³ Sí ársfrágreiðingina fyri 2017 hjá Havbúnaðarfelagnum, síðu 4.

a-skattaskipanina geva tí eina góða ábending um gongdina í virkseminum í føroyska búskapinum.

Virksemið í føroyska búskapinum vaks skjótt aftur eftir stóru niðurgongdina í 2009, og seinastu árin hevur hákonjunkturur verið í føroyska búskapinum við stórum vøkstri í virkeminum. Síðan 2014 hevur árligi vøksturin í samlaðu lönargjaldingunum ligið væl omanfyri 5%, sí mynd 4.

Mynd 4: Vøkstur í samlaðu lönargjaldingunum í %, 2008-2017

Kelda: Hagstova Føroya.

Frá 2013 til 2017 eru samlaðu lönargjaldingarnar vaksnar úr 7,2 mia. kr. upp í 9 mia. kr., svarandi til 25% yvir 4 ár, sí talvu 1. Í byggi- og øðrum handverksframleiðsluvinnnum⁴ hevur lönarvøksturin verið omanfyri 51% hetta tíðarskeiðið.

Talva 1: Lönargjaldingar, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017	2013-2017
Fiskur, aling o.o. tilfeingisvinna	1.361	1.488	1.666	1.784	1.856	36,4%
Bygging o.o. handverksframleiðsla	842	947	1.029	1.121	1.274	51,3%
Privatar tænastrúvinnur	2.358	2.431	2.552	2.663	2.831	20,1%
Almenn tænastrú o.a.	2.620	2.682	2.775	2.901	2.985	13,9%
Tilsamans	7.182	7.548	8.024	8.473	8.956	24,7%

Kelda: Hagstova Føroya.

Vøksturin í lönargjaldingunum helt fram fyrra hálvár í ár, sí talvu 2. Fyrra hálvár í ár var vøksturin samlaðu lönargjaldingunum 5,6%, ið er á leið sami vøkstur, sum fyri alt árið 2017. Í byggi- og handverksframleiðsluvinnunum var vøksturin í lönargjaldingunum 16% fyrra hálvár

⁴ Bygging og aðrar handverksframleiðsluvinnur eru skipasmiðjur, smiðjur, annar ídnaður, bygging, orku- og vatnveiting.

í ár. Hetta er væl hægri enn fyri alt árið 2017, tá lønarvøxsturin í byggi- og handsverksframleiðsluvinnunum var 13,6%.

Talva 2: Lønargjaldingar fyrra hálvár 2017 og 2018

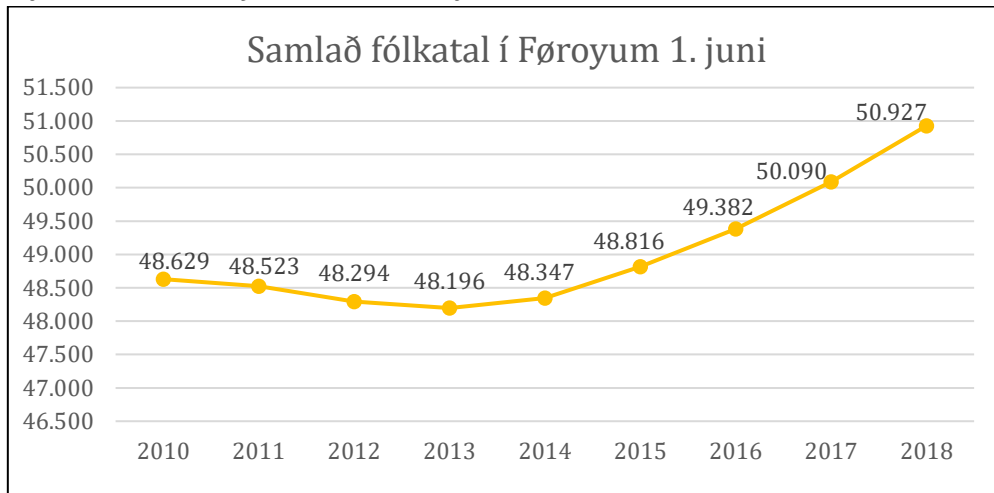
Fyrra hálvár	2017	2018	2017-2018
Fiskur, aling o.o. tilfeingisvinna	893	897	0,4%
Bygging o.o. handverksframleiðsla	606	703	16,0%
Privatar tænavinnur	1.372	1.448	5,5%
Almenn tænavinnur o.a.	1.500	1.558	3,9%
Tilsamans	4.374	4.617	5,6%

Kelda: Hagstova Føroya.

Fólkatalið

Fyrsta juni í ár var samlaða fólkatalið í Føroyum 50.927. Samlaða fólkatalið er sostatt vaksið við 837 fólkum, og høvuðsorsøkin til vøxsturin er nettotilflytingin, sum ongantíð hevur verið so stór sum nú, hvørki í tali ella lutfalsliga. Tilflytingin er framvegis vaksandi, fimta árið á rað, samstundis sum fráflytingin ikki verið so lág síðan 1980. Samanborið við fólkatalið er ongantíð fyrr skrásett so lág fráflyting sum nú.

Mynd 5: Samlaða fólkatalið í Føroyum, 2010-2018

Kelda: Hagstova Føroya.

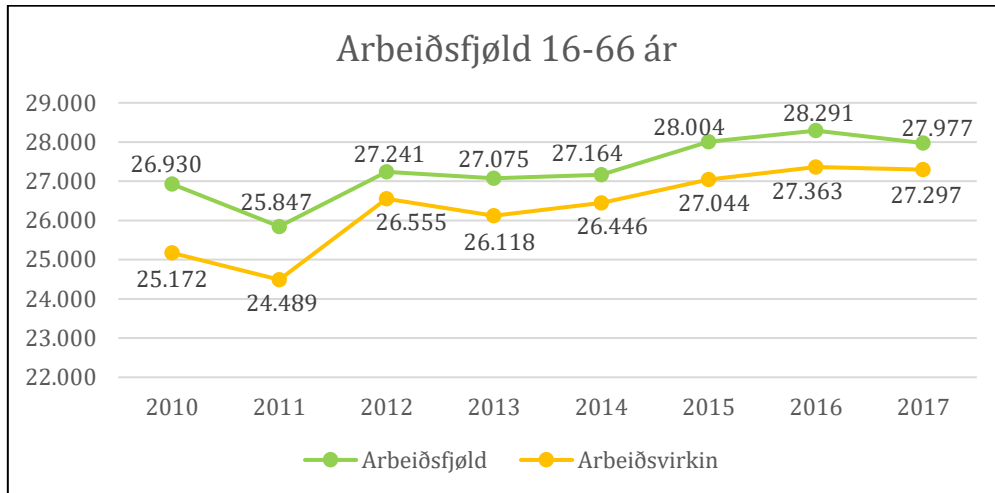
Arbeidsfjöld og arbeidsvirkin

Viðtalskanningar (interview), sum Hagstova Føroya hevur gjørt í november 2017⁵ av føroysku arbeidshaldini, millum fastbúgvandi føroyingar í aldrinum 15-74 ár, vísa, at arbeidshald og -

⁵ Øll, ið høvdu meira enn 1 tíma vinnuligt arbeid í kanningarvikuni, verða flokkað sum arbeidsvirkin, eisini um arbeidshald var ólont. Tey sum einki arbeid hava, verða bert flokkað sum arbeidshald, um tey eru virkin at leita sær arbeidshald og eru til reiðar at byrja at arbeidshald innan fyri 2 vikur. Arbeidshaldin verður síðani roknað sum arbeidsvirkin og arbeidshald tilsamans. Tey, sum hvørki hava arbeidshald ella eru arbeidshald, verða flokkað sum vinnuliga óvirkin. Tað skal viðmerkjast, at hetta er ein stórkanning, sum tí ikki beinleiðis kann samanberast við arbeidshaldmarknaðarhaldini, sum verða gjørd regluliga.

virkin eru vaksin síðan 2011, men tøluni benda eisini á, at føroyska arbeiðsfjølðin hevur rokkið einum hámarkið, tí tøluni fyri bæði arbeiðsfjølð og arbeiðsvirkin í aldrinum 16-66 ár, er minkað nakað í 2017, sí mynd 6.

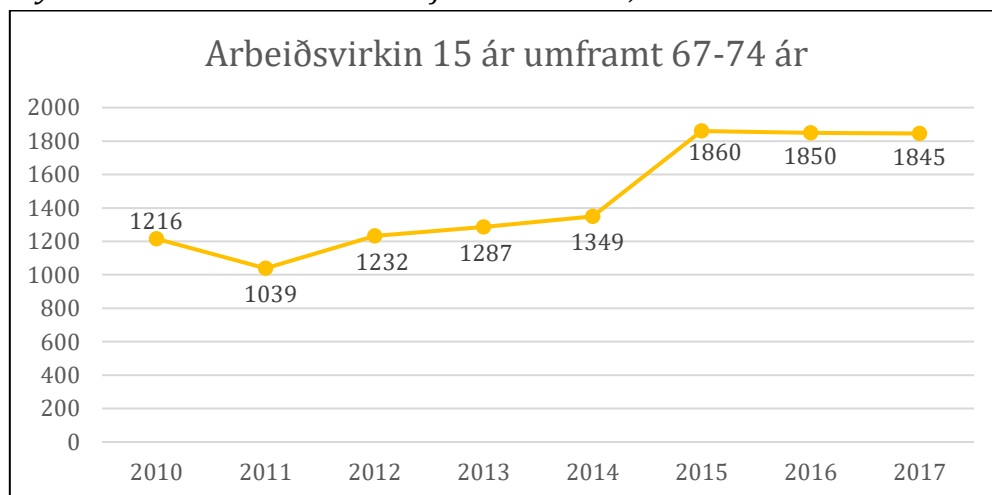
Mynd 6: Arbeiðsfjølð og -virkin 16-66 ár, 2010-2017

Kelda: Hagstova Føroya.

Fleiri eru eisini vorðin virkin á føroyska arbeiðsmarknaðinum, sum vanliga ikki verða tald við í arbeiðsstyrkina, t.d. tey, sum eru niðanfyri 16 ár og omanfyri 67 ár. Síðan 2011 eru fleiri av teimum 15 ára gomlu og teimum í aldursbólkinum, 67-74 ár, vorðin virkin á føroyska arbeiðsmarknaðinum, men her er eisini líkt til, at hámarkið er rokkið, sí mynd 7.

Mynd 7: Arbeiðsvirkin 15 ár umframt 67-74 ár, 2010-2017

Kelda: Hagstova Føroya.

Løntakarar

Í apríl í ár vóru 26.548 løntakarar⁶ í Føroyum, sí talvu 3. Hetta eru 3.105 fleiri løntakarar enn somu tíð í 2013, svarandi til ein vøkstur á 13,2%. Bara tað seinasta árið er talið av løntakarum vaksið við 689 persónum. Í byggi- og handverksframleiðsuvinnunum er talið av løntakarum vaksið við 1.161 persónum frá apríl 2013 til apríl 2018. Hetta svarar til ein vøkstur á 40,2%, og vøksturin er framvegis stórur.

Talva 3: Talið av løntakarum í apríl, 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	13-18	17-18
Fiskivinna o.o. ráevnisvinna	3.702	3.745	4.061	3.989	4.121	4.103	10,8%	9,8%
Byggi- og handverk	2.891	3.120	3.284	3.485	3.803	4.052	40,2%	28,7%
Privatar tænastrávinur	7.893	7.931	8.162	8.396	8.549	8.879	12,5%	11,1%
Almenn tænastrá o.a.	8.957	8.910	9.022	9.193	9.386	9.514	6,2%	5,9%
Tilsamans	23.443	23.706	24.529	25.063	25.859	26.548	13,2%	11,7%

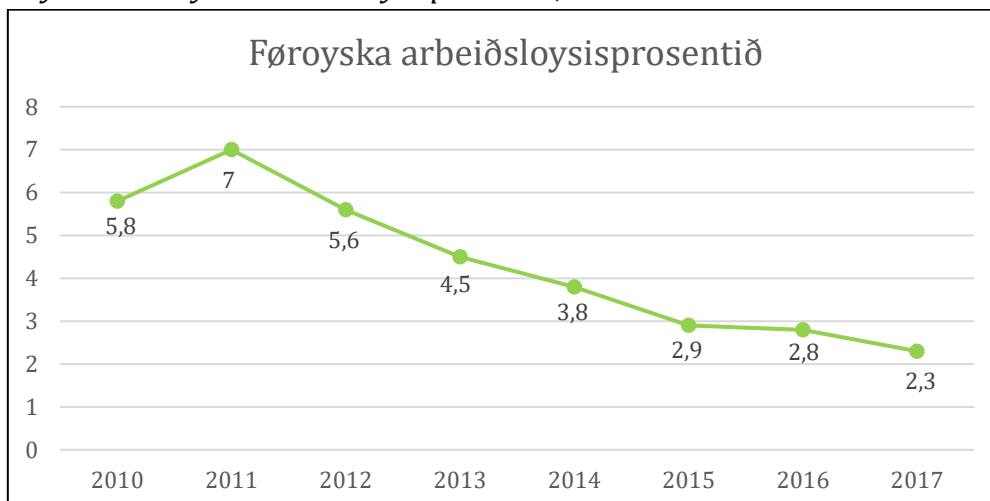
Kelda: Hagstova Føroya.

Í apríl í ár vóru 4.052 løntakarar í føroysku byggi- og handverksframleiðsluvinnunum. So nógvir løntakarar hava ikki verið í byggi- og handverksframleiðsluvinnunum síðan 1988 og 1989, tá ið tað vóru ávikavist 4.104 og 4.077 løntakarar í føroysku byggi- og handverksframleiðsluvinnunum.

Arbeiðsloysið

Frá 2011 til 2017 er føroyska arbeiðsloysið fallið úr 7% niður á 2,3%, sí mynd 8, og í apríl í ár var arbeiðsloysið komið niður á 2,1%.

Mynd 8: Føroyska arbeiðsloysisprosentíð, 2010-2017

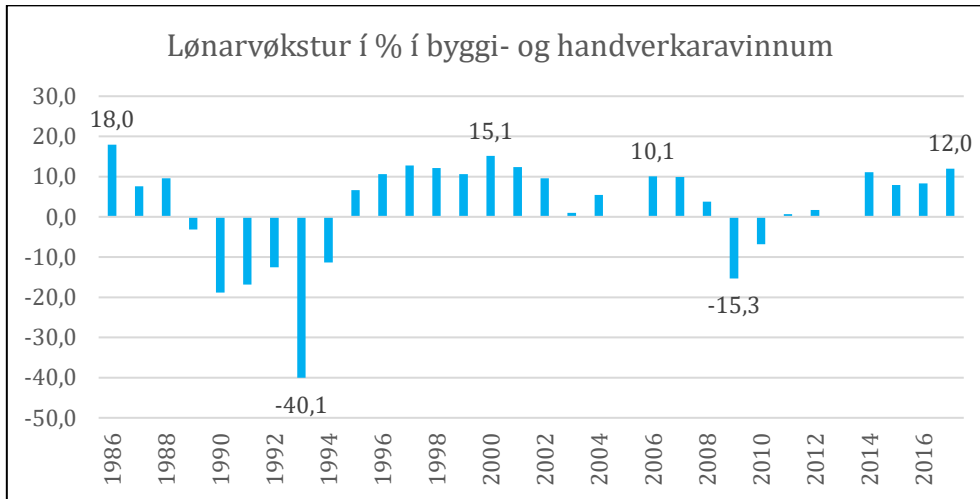
Kelda: Hagstova Føroya.

⁶ Hagtølini um løntakarar vísa talið av føroyskum løntakarum millum 16 og 74 ár, sum fáa lön um samtíðar-skattaskipanina. At løntakarinn er føroyskur, merkir í hesum føri, at hann hevur bústað í Føroyum í tíðarskeiðinum, tá lönin verður útgoldin.

Byggivinnan

Lønarvøksturin í byggi- og øðrum handversframløsluvinninum var 12% í 2017, sí mynd 9. Fyrra hálvár í ár var lønarvøksturin í byggi- og handverksframløsluvinninum 16%, sí talvu 2. So ógvusligur vøkstur hevur ikki verið at sæð í byggi- og handverksframløsluvinninum síðan 1986, tá vøksturin var 18%, sí mynd 9.

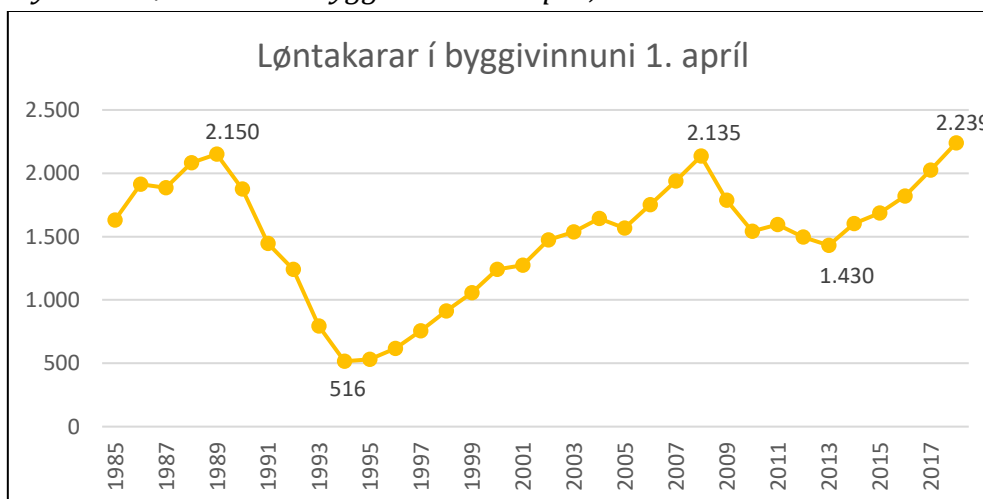
Mynd 9: Lønarvøkstur í byggi- og handverksframløslu, 1985-2018

Kelda: Hagstova Føroya.

Um bert byggivinnan verður tikin burtur úr bólkinum bygging- og onnur handverksframløsla, so hava ongantíð fyrr verið so nógvir løntakarar í byggivinnuni sum 1. apríl 2018, tá ið tað vóru 2.239 løntakarar í byggivinnuni, sí mynd 10.

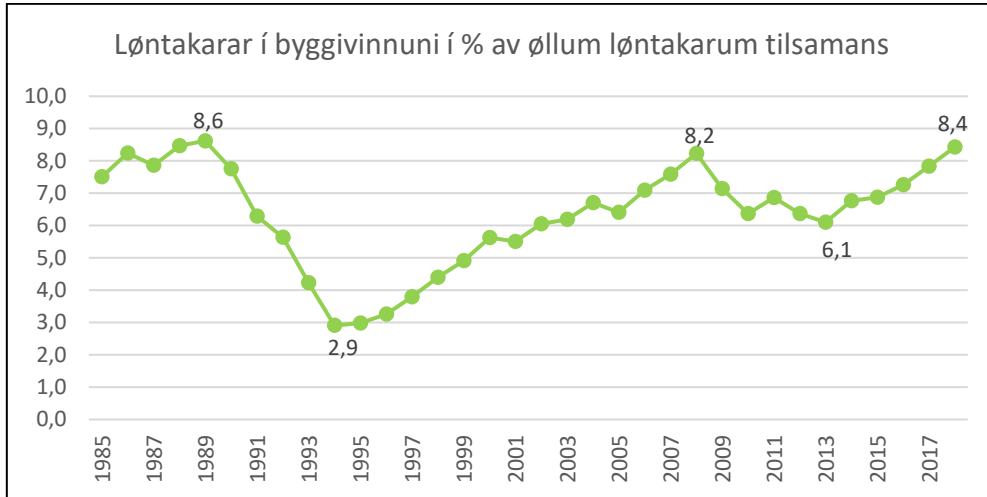
Mynd 10: Løntakarar í byggivinnuni 1. apríl, 1985-2018

Kelda: Hagstova Føroya.

Lutfalsliga talið á løntakarum í byggivinnuni er nú á leið tað sama sum í 1988 og 1989, sí mynd 11. Í apríl í ár svaraði løntakaratalið í byggivinnuni til 8,4% av øllum løntakarunum í Føroyum tilsamans, sí mynd 11. Í 1988 og 1989 svaraði løntakaratalið í byggivinnuni til ávikavist 8,5% og 8,6% av øllum løntakarunum í Føroyum tilsamans.

Mynd 11: Løntakarar í byggivinnuni í % av øllum løntakarum, 1985-2018

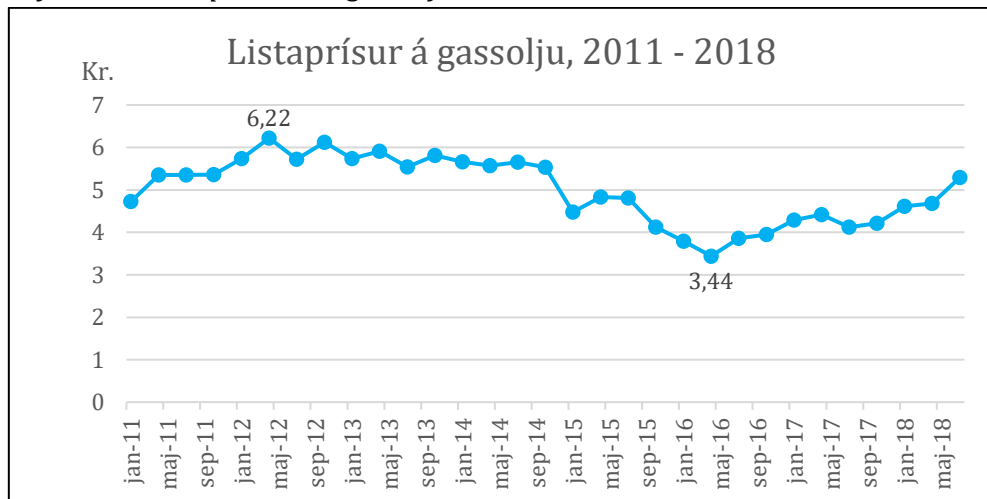

Kelda: Hagstova Føroya.

Onnur uttanhýsis viðurskipti

Onnur uttanhýsis viðurskipti, sum t.d. met lág renta og lágir oljuprísir hava eisini givið búskaparlígan undanvind seinastu árin. Oljuprísirnir lækkaðu nógv í 2015, men eru nú á veg upp aftur, sí mynd 12.

Mynd 12: Listaprísurin á gassolju, 2011-2018

Kelda: Effo.

Viðmerking: Listaprísurin er oljuprísurin uttan avgjöld.

Listaprísurin á gassolju, á mynd 12, er oljuprísurin uttan avgjöld til landskassan. Tí sæst ikki á myndini, at Løgtingið samtykti at hækka punktgjöldini á bensin og diesel við ávikavist 0,30 kr. og 0,25 kr. frá 1. januar 2016 at rokna. Henda hækkingin av punktgjöldunum á bensin og diesel varð tá mett at geva landskassanum góðar 11 mió. kr. árliga í meirinntøkum.

Land og kommunur

Talva 4 vísir árliga úrslitið hjá landi og kommunum frá 2014 til 2018. Tølini frá 2014 til 2017 eru roknskapartøl, meðan tølini fyri 2018 eru grundaði á nýggjastu metingarnar fyri land og kommunur.

Talva 4: Úrslit hjá landi og kommunum, 2014-2018

Landskassin (mió. kr.)	2014	2015	2016	2017	2018
Skattainntøkur	2.138	2.130	2.050	2.320	2.321
Avgjöld o.a.	1.938	1.804	2.185	2.475	2.450
Blokkstuðul úr Danmark	635	642	642	642	642
Rakstrarútreiðslur o.a.	4.587	4.234	4.399	4.577	4.730
Løgur	360	341	299	302	364
Rentur	18	84	21	-5	-12
Úrslit landskassans	-254	-83	158	563	331
Kommunurnar (mió. kr.)	2014	2015	2016	2017	2018
Skattainntøkur	1.602	1.975	2.176	2.344	2.256
Rakstrarútreiðslur o.a.	1.134	1.414	1.595	1.671	1.762
Løgur	369	375	486	518	958
Rentur	39	32	28	28	22
Úrslit kommunur	60	154	67	127	-486
Úrslit hjá landi og kommunum	-194	71	225	690	-155
Forskatting av pensjónum	266	277	294	321	330
Loyvisgjöld á alivinnu	41	24	158	158	160
Avgjald á fiskatilfeingi	126	110	213	296	292
Pensjóns-, tilfeingis- og loyvisgjöld	433	411	665	775	782
Úrslit u/pensjóns-, tilfeingis- og loyvisgjöld	-627	-340	-440	-85	-937

Kelda: Fíggjarmálaráðið og Føroya Gjaldstova.

Í 2017 var roknskaparlaga úrslitið hjá landi og kommununum samanlagt 690 mió. kr., men verður forskattingin av pensjónunum, loyvisgjöldini frá alivinnuni og tilfeingisgjöldini frá fiskivinnuni drigin frá samlaða úrslitinum hjá landi og kommunum, so høvdu land og kommunur eitt hall á 85 mió. kr. í 2017, sí talvu 4.

Forskatting av pensjónunum fíggjar eldrarøktina

Í sambandi við at kommunurnar yvirtóku eldraøkið frá landinum 1. januar 2015, varð gjørdur ein fíggjarmyndil, sum m.a. hevði við sær, at kommunurnar skuldi fáa alla forskattingina av pensjónunum fluttar frá landinum. Øll forskattingin av pensjónunum verður sostatt flutt kommununum.

Tilfeingis- og loyvisgjöld

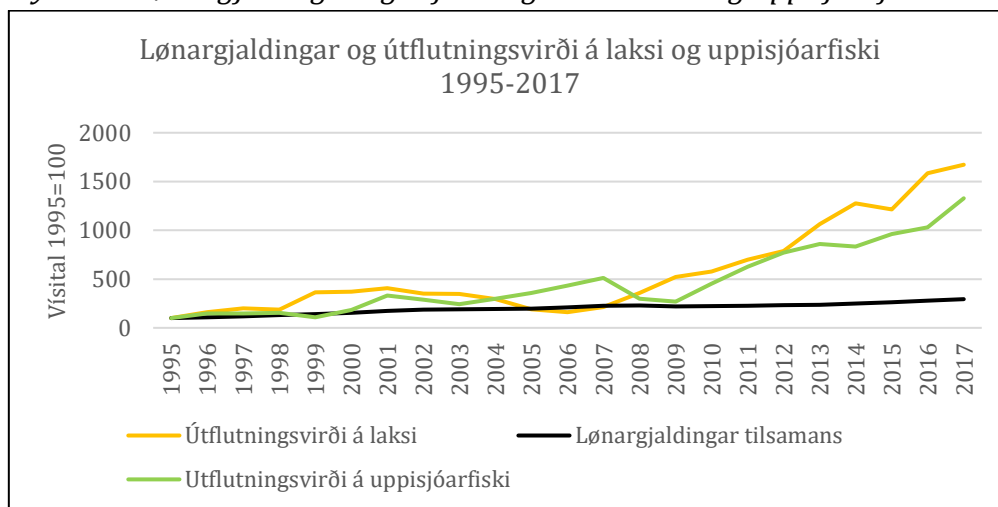
Í 2017 fekk landskassin samanlagt 454 mió. kr. í beinleiðis loyvisgjöldum frá alivinnuni og avgjöldum á fiskatilfeingi frá fiskivinnuni, sí talvu 4. Umframt stóru framgongdina í ali- og uppisjóarvinnunum seinastu árin, so eru eisini lógarbroytingar framdar, soleiðis at beinleiðis avgjöldini á hesar vinnur eru nógv hækkaði hesa tíðina.

Stórur partur av avlopi landskassans í 2017 er sostatt grundaður á beinleiðis loyvis- og tilfeingisgjöldini frá ali- og fiskivinnuni, men ali- og uppisjóarvinnurnar eru viðbreknar vinnur, ið søguliga hava víst seg at sveiggja nógv.

Um samanbórið verður við vanligu skattainntøkum landskassans, so eru tær rættiliga álítandi, tí størsti parturin av skattainntøkunum eru grundaðar á lønargjaldingar, ið vanliga eru støðugt vaksandi yvir tíð. Øðrvísi er við loyvis- og tilfeingisgjöldunum á ali- og uppisjóarvinnurnar, sum eru grundaði gongdina í hesum vinnum, sí mynd 13.

Áðrenn 2010 var nakað av sveiggi í útflutningsinntøkunum frá ali- og uppisjóarvinnunum, og frá 2010-2017 hevur sera stórur vøkstur verið í útflutningsinntøkunum frá hesum vinnum. Gongdin eftir 2010 hevur verið óvanlig, og tað kann tí ikki væntast, at hetta fer at halda fram. Heldur hinvegin er sannlíkt, at inntøkurnar fara at minka.

Mynd 13: Lønargjaldingar og útflutningsvirði á laksi og uppisjóarfiski

Kelda: Hagstova Føroya.

Sambært ársfrágreiðingini hjá Felagnum Nótaskip, verður 2018 lakari enn 2017, men annars er torført at meta um útlitini hjá nótaflotanum. Havbúnaðarfelagið minnir í síni ársfrágreiðing á søguligu gongdina laksamarknaðinum, har tað aftur kunnu koma tíðarskeið við lágum laksa-prísi.

Tað kann sostatt vera rættiliga stór óvissa í útlitunum fyri inntøkum landskassans av loyvis- og tilfeingisgjøldunum, tí grundarlagið fyri hesum inntøkum kann vera rættiliga svikaligt.

Tað skal viðmerkjast, at í 2017 rindaðu føroysku alifyritøkurnar tilsamans 552 mió. kr. í partafelagsskatti, tøkugjaldi og kapitalvinningskatti⁷. Hetta svarar til næstan alt avlopið hjá landskassanum í 2017.

Flytingin av eldraøkinum til kommunurnar

Í 2014 vóru rakstrarútreiðslurnar hjá landinum til eldrarøktina 357 mió. kr., sí talvu 5, men 1. januar 2015 yvirtóku kommunurnar eldraøkið og útreiðslurnar til raksturin av eldraøkinum. Landið hevur sostatt spart í minsta lagi 357 mió. kr. í rakstrarútreiðslum til eldraøkið í 2017 samanborið við 2014, men samanlagt vóru rakstrarútreiðslurnar hjá landinum bert 10 mió. kr. minni í 2017 enn í 2014, sí talvu 4.

Talva 5: Útreiðslur hjá landinum til eldraøki, 2014 og 2017

Mi. kr.	2014	2017	Munur
Rakstrarútreiðslur hjá landinum til eldrarøkt	357	0	-357

Kelda: Føroya Gjaldstova.

Úrslitið hjá landinum í ár

Metingin fyri úrslitið hjá landskassanum í ár er grundað á samtyktu fíggarlógina fyri 2018, umframt tær eykajáttanir, sum eru farnar ígjøgnum Løgtingið í ár. Í løtuni vísir metingin sostatt, at rakstrarútreiðslur landskassans verða góðar 150 mió. kr. hægri í ár enn tær vóru í 2017. Rakstrarútreiðslur landskassans høvdu sostatt verið væl meir enn hálva milliard krónur hægri í ár enn í 2014, um eldraøkið ikki varð flutt út til kommunurnar í 2015.

Úrslitið hjá kommununum í ár

Metingin fyri úrslitið hjá kommununum í ár skal takast við størri fyrivarni, tí søguliga hevur tað víst seg, at kommunurnar hava yvirbúsketterað rættiliga nógv í sínum fíggarætlanum, serliga tá ið tær snýr seg um løgurnar. Í 2017 vístu fíggarætlanirnar hjá kommunum samanlagt eitt hall á 670 mió. kr., men samanlagda roknskaparúrslitið hjá kommunum fyri 2017 var eitt avlop á 127 mió. kr., sí talvu 4.

⁷ Ársfrágreiðing hjá Havbúnaðarfelagnum 2017, síða 5.

Løgur

Samanlagt framdu kommunurnar íløgur fyri 518 mió. kr. í 2017, sí talvu 4. Løguætlanirnar hjá kommununum í ár á 958 mió. kr. skulu takast við fyrivarni, tí vanliga hevur tað víst seg, at íløguvirksemið hjá kommununum hevur verið væl lægri, enn tað, sum kommunurnar ætlaðu. Løguútreiðslurnar hjá kommununum fara allarhelst, tá ið avtornar, at liggja einastaðni millum 650 og 700 mió. kr. í ár.

Í 2017 vóru løguútreiðslurnar hjá landinum 302 mió. kr. og í ár hevur landið sett 364 mió. kr. av til løgur. Hesi tøl geva ikki eina rættvísandi mynd av íløguvirkseminum hjá landinum, tí løguútreiðslurnar á fíggjarlógini svara bert til ein brotpart av samlað íløguvirkseminum hjá landinum. Stórur partur av íløggunum, sum landið stendur aftanfyrri, liggur uttanfyrri fíggjarlógina.

Almennar íløgur samanlagt

Stórir partur av almennu íløgnum eru hvørki skrásettar í fíggjarlóg ella á fíggjarætlanunum hjá landi og kommunum, tí tær eru lagdar uttanfyri búskettini hjá landi og kommunum.

Føroya Arbeiðsgevarafelag hevur gjørt eina samanteljing av almennu íløgnum, sum eru skránni í løtuni og næstu árin, sí talvu 6. Hesar samanteljingar skulu sjálvandi takast við fyrivarni, men samanteljingarnar geva eina heilt aðra mynd av almenna íløguverkseinum, enn tann myndin, sum sæst í roknskapunum og fíggjarætlanunum hjá landi og kommunum.

Talva 6: Almennar íløgur, 2017-2020

Mi. kr.	2017	2018	2019	2020
Havnaveverkætlanir	207	231	112	37
Vegir og onnur verkløg	168	205	222	217
Tunnilverkætlanir	325	435	770	473
Byggiverkætlanir	636	1.099	736	301
Almennar íløgur íalt	1.336	1.970	1.840	1.028

Samanteljingarnar hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag vísa, at almennu íløgurnar vóru góðar 1,3 mia. kr. í 2017, sí talvu 6. Hetta er rættiliga langt frá roknskapartølunum hjá landi og kommunum, har land og kommunur eru skrásett fyri tilsamans 820 mi. kr. í lögum í 2017, sí talvu 4.

Sambært íløguaetlanunum, sum eru á skránni í løtuni, so verða almennu íløgurnar í ár næstan 2 mia. kr., sí talvu 6. Hetta er væl omanfyri fíggjarætlanirnar hjá landi og kommunum í ár á góðar 1,3 mia. kr., sí talvu 4.

Tað skal viðmerkjast, at tunnilin Norður um Fjall ikki er tikin við í samanteljingina hjá Føroya Arbeiðsgevarafelag, tí enn stendur hesin tunnilin ikki at koma á skrá fyrr enn í 2021.

Tá størri privatu verkætlanirnar verða lagdar afturat almennu verkætlanunum, so verður árliga íløguvirksemið umleið 2,6 mia. kr. í 2016 og 2017. Almennu íløgurnar umboða sostatt nógv tann størsta partin av samlaðu íløgnum í landinum.

Havnaveverkætlanir

Her er talan um havnaveverkætlanir kring alt landið, men verkætlanirnar hjá Tórshavnar Havn og Runavíkar Havn eru nógv tær størstu.

Vegir og onnur verkløg

Her er talan um vegir hjá landi og kommunum, umframt vegagerðina til Eystur- og Sandoyartunlarnar. Onnur verkløg fevna m.a. um kommunalar útstykingar og kloakeringar.

Tunnilsverkætlanir

Tunnilsverkætlanirnar fevna um Eystur- og Sandoyartunlarnar, umframt Hvalbiartunnilin. Tunnilin Norður um Fjall stendur ikki á skrá fyrr enn í 2021.

Byggiverkætlanir

Byggiverkætlanir fevna um allar byggiverkætlanir hjá landi, kommunum, kommunalum felagsskapum, Bústøðum o.l. Almennu partafeløgini eru tó ikki tald við í almennu byggiverkætlanirnar.